

Care sunt provocările la adresa limbii române pe care procesul integrării europene le poate aduce?

Teodora IRINESCU

Societatea contemporană poartă amprenta unor transformări social-politice, economice și a unor mișcări culturale cu influențe determinante în gândirea și activitatea fiecărui individ. Reformele și inovațiile dau reala posibilitate de a cerceta și a interpreta, încercând a pune omul în dialog cu sine și cu lumea prin intermediul limbii. Ca urmare, cercetările socio-științifice demonstrează interes deosebit pentru conceptele „limbă maternă”, „identitate națională”, „multiculturalitate”, „interculturalitate”, „școala mileniului trei”.

Noi trăim acum, când suntem contemporani cu edificarea Europei unite, o epocă de tranziție, în care se naște pe continent o comunitate cu mai mulți actori, care, pentru a forma o familie, au nevoie de instituții și de reguli de funcționare. Modelul european arată lumii că o uniune mereu mai strânsă a popoarelor este posibilă în măsura în care se bazează pe valori și pe obiective comune. Și nu în ultimul rând, trebuie să ne amintim de ideea care a însoțit permanent demersul lui Jean Monnet: „Noi nu coalizăm state, ci unim oameni! [...] Preocuparea mea era mai puțin de a face o alegere tehnică, cât de a inventa forme politice noi și de a găsi momentul oportun de a schimba cursul mentalităților” (Irinescu 2005: 318). La început de mileniu trei, constatăm că mersul istoriei pe continentul european cunoaște o dinamică dominată de evoluții, și de aceea însușirea limbii române ca limbă străină, considerată până nu de mult o „limbă mică”, presupune un proces complex, motivat de nevoia de informație și, nu în ultimul rând, de nevoia de comunicare.

Chiar dacă limba română – ca limbă străină – nu are tradiția limbilor de circulație internațională, cei interesați de studierea ei au devenit din ce în ce mai numeroși: filologii, în vederea cercetărilor comparatiste, dar și studenți străini, turiști, oameni de afaceri – din rațiuni pragmatice. Din aceste motive au fost concepute de-a lungul timpului manuale care au încercat să răspundă necesităților crescânde ale străinilor de a cunoaște limba română. De remarcat faptul că primele manuale de limba română au fost scrise chiar de autori străini: Gustav Weigand (1903, Leipzig), Carlo Taglavini (1938, Heidelberg), Alain Guillerrou (1953, Paris), Emil Biedrzycki (1957, Cracovia), Ațuși Naomo (1967, Tokio), Alf Lombard (1973, Lund), care au încercat să răspundă întrebării *cui și în ce scop trebuie transmisă informația*. Răspunsul autorilor români n-a întârziat să apară, astfel încât de la mijlocul secolului trecut beneficiem de numeroase manuale de limba română scrise de autori români, printre care amintim pe cele coordonate de Boris Cazacu (1967, București), de Grigore Brâncuș (1978, București), de Flora Șuteu (1981, Craiova), sau *Comprendre et pratiquer le roumain*, scris de Gh. Doca și A. Rochetti, în 1992. Aceștia li se adaugă lucrările din ce în ce mai evoluat scrise de autori români din marile centre universitare, printre care amintim:

Albu/Bunget 1996, Dorobăț/Fotea 1999, Mârza 2001, Pop 2003, Avram/Sala 2001, Vrăjitoru 2003, Sterpu 2004, Irinescu 2005, Goga 2006, precum și alte lucrări care au ca principal scop diseminarea limbii și culturii române în afara granițelor țării, dorind a se integra într-o rețea vectorială alături de Institutele Culturale Române și Lectoratele de limbă română, înființate în mai multe capitale ale Europei și ale lumii, conștienți fiind că rețeaua româniștilor și a universitarilor specializați în cultura și civilizația românească reprezintă cel mai important instrument în acest sens.

Procesul integrării europene este anticipat de imigrația economică, astfel încât peste 5 milioane de români, după unele estimări, se află acum în afara țării. În Italia, în Spania, în Franța, în Irlanda, mai ales, ei se grupează în comunități compacte și doresc să primească statut de minorități. În acest caz, au dreptul să-și păstreze și să-și cultive limba maternă, româna, să primească educație în limba lor. Mulți doresc acest lucru în special pentru copiii lor. Este necesar să se organizeze centre speciale de învățare a limbii și culturii române, este nevoie de profesori, de resurse, de centre speciale, de „școli de duminică.”

Pe glob, româna este vorbită de aproximativ 30 de milioane de persoane, majoritatea din România, Republica Moldova (unde este limbă oficială) și din statele vecine (Ungaria, Serbia și Muntenegru, Bulgaria, Ucraina și Grecia), dar există comunități semnificative de vorbitori de limba română în țări cum sunt Canada, Statele Unite, Germania, Israel, Australia și Noua Zeelandă

Toate acestea sunt ocazii și motive pentru promovarea și susținerea limbii române nu numai în mediul universitar și academic, ci și la nivelele premergătoare. Promovarea mai largă și mai intensă a studiilor culturale dedicate spațiului românesc reprezintă pentru noi, româniștii, o modalitate importantă în îndeplinirea rolului asumat.

Spiritul național trece în limbă, iar ultima este criteriul esențial al unei culturi. Dezvoltat în timp, specificul național al unui popor este construit în limbă și reflectat în ea în interiorul unui raport de interdependență desfășurat în ambele sensuri. Au contribuit la dezvoltarea civilizației spirituale factori multipli care țin de coordonate geografice, istorice ș.a. ale existenței unui popor, așa cum spunea Lucian Blaga: „natura pământului de sub picioare, a cerului de deasupra... totul s-a decantat în limbă” (Blaga 1994: 128).

Noua configurație a Europei, cu toate mutațiile care se produc acum, la început de mileniu trei, au condus la reformulări și la viziuni noi aproape în toate domeniile științifice. Unul dintre ele este așa numitul program al limbilor mici, între care și limba română văzută ca limbă maternă, dar și ca limbă străină, fiindcă limba este cultură prin ea însăși, este baza spirituală a unui popor. Dacă am privi poporul ca pe un sanctuar ridicat din pietre de oameni, am descoperi că în fiecare om există o treaptă din eternitate și aceasta este spiritualitatea. Îndrăznim a pătrunde în acest spațiu cu unele comentarii și cu sugestii, pornind de la gândul că limba maternă și spiritualitatea sunt inseparabile și exprimă identitatea noastră națională.

Viața spirituală se prezintă ca o totalitate unitară. „Dacă am face o tăietură transversală, în conștiința noastră dintr-un anumit moment pentru a-i vedea cuprinsul «status conscientiae» vom descoperi că... aproape fiecare asemenea stare de conștiință momentană cuprinde o reprezentare, un sentiment și o stare de voință” (Whitney 1982: 94).

Începând cu sfârșitul secolului al XVIII-lea și până acum s-au dat numeroase interpretări ale conceptelor de „spiritualitate”, dar îndeosebi de „cultură” și „civilizație”; au fost comentate 161 de definiții, iar înregistrate au fost peste 300. Aceste definiții

(uneori contradictorii) ale culturii și civilizației creează o confuzie totală, prin identificare (Drîmba 1996: 21-29).

Fiecare popor și-a format un mod propriu de a simți și de a gândi lumea, construindu-și astfel o identitate distinctă între celelalte popoare prin cultură și civilizație. În dezvoltarea acestei identități, limba are o poziție dublă:

- a) concentrează și reflectă o anumită viziune asupra lumii;
- b) modelează viziunea vorbitorului (individual și colectiv) asupra lumii.

Spiritul național trece în limbă, iar ultima este criteriul esențial al unei culturi. Dezvoltat în timp, specificul național al unui popor este construit în limbă și reflectat în ea în interiorul unui raport de interdependență desfășurat în ambele sensuri. Expresie a unei spiritualități specifice, limba acționează ea însăși asupra spiritului, individual și colectiv, fie prin intermediul artei sau al culturii, în general, fie direct. Învățarea limbii române atât ca limbă maternă, cât și ca limbă străină trebuie să urmărească realizarea idealului educațional întemeiat pe tradițiile umaniste, pe „literatura ca artă a cuvântului”, care formează focarul spiritului național, pe toleranța care contribuie la păstrarea identității naționale.

Una dintre subtilitățile lumii contemporane o constituie atenția specială acordată variatelor tipuri de diferențe existente între oameni sub aspect național și cultural, pentru modelarea unor arii educaționale în planul comunicării europene și universale. Un ansamblu de formule diverse încearcă să explice fenomenele existente între grupurile etnice care locuiesc pe planeta noastră pentru adoptarea unor strategii ce ar rezolva problemele cu care se confruntă astăzi toate țările. Una dintre ele este recunoașterea eterogenității și a situațiilor dependente de ea: educația multiculturală, educația interculturală sau educația bilingvă și chiar multilingvă (*Conseil* 1995 : 3-5).

În literatura europeană întâlnim deseori această constatare: „societatea noastră a devenit multiculturală în urma fenomenului recent al migrării”. În documentele UNESCO și ale Consiliului Europei se folosește frecvent termenul educație interculturală, iar în rapoartele sale se utilizează termenul educație multiculturală urmând practica țărilor occidentale de limbă engleză. Asociația internațională pentru educația interculturală întrebuițează termenul «interculturală» când se referă la educație și termenul «multiculturală», când se referă la societăți diverse din punct de vedere multicultural. Desigur, unele societăți au devenit mai diverse sau multiculturale datorită creșterii numărului de călători din ultimii ani și datorită migrației economice, dar nu se poate spune că multiculturalitatea a devenit normă în aceste societăți.

Acceptarea celuiilalt solicită eforturi considerabile; rezistență în fața tendințelor de discriminare apreciind și apreciindu-ne, respectând și respectându-ne, ridicând și ridicându-ne, dar nu umilind și umilindu-ne, fiindcă umilința este cel mai mare dușman al omului.

Educația este un proces nemijlocit legat de om, de aceea astăzi, mai mult ca oricând, este necesară o orientare și o adaptare la stadiul evoluției construcției europene, privind cunoașterea românilor și a limbii lor. Este absolut obligatoriu a ține cont în demersul nostru de recomandările făcute de Comisia Uniunii Europene, în cadrul programului *LINGUA*, unde se pune accent pe „promovarea cunoașterii limbilor străine, scopul său constituindu-l îmbunătățirea comunicării în cadrul UE... privind exclusiv limbile statelor membre, cu precădere cele mai puțin predate în sistemele de învățământ ale acestora” (Irinescu 2005: 155). Deopotrivă, însă, va trebui să ținem cont și de recomandările cuprinse în Raportul adresat UNESCO, în anul 1996, de Comisia

Internațională asupra educației pentru secolul al XXI-lea, cu titlul *Educația cuprinde o comoară* (Unesco 1996-2001: 126), unde se precizează că în urma schimbărilor esențiale sub aspect geopolitic aproape în toate zonele lumii, dar mai ales în Europa și îndeosebi în Europa de est, un număr mai mare ca niciodată de națiuni sunt confruntate cu un șir de întrebări: în ce constă educația într-o societate democratică multiculturală?, ce dimensiuni trebuie să aibă noile educații?, cum trebuie ajutat tânărul să se descurce în problematica lumii contemporane?. Prin urmare credem că educația intelectuală pentru înțelegerea problematicii lumii contemporane cere formarea unei viziuni globale asupra lumii și a capacităților de a înțelege problemele lumii contemporane și de a participa la viața internațională și regională.

Din experiența noastră, de peste 30 de ani, ca românist, care a predat limba română atât ca limbă maternă, dar și ca limbă străină, credem că în contextul actual, când România e aproape stat membru al UE, româna se cere în continuare predată românilor aflați în Europa, ca limbă maternă, iar tinerilor din Europa și din alte părți ale lumii care vin la studii în România, aceasta va trebui predată ca limbă străină, prin strategii didactice specifice, în scopul de a ne păstra identitatea națională, dar și de a ne face cunoscute valorile culturale, căci așa cum spunea marele nostru C. Noica, noi, românii, avem o adevărată „cultură de performanță” (Noica 1993: 27).

Atunci când predăm românilor împânziți prin Europa sau prin lume româna ca limba maternă, trebuie s-o facem cu credința că pentru ei româna înseamnă limba țării unde s-au născut, iar maternă înseamnă limba de la mama, înseamnă limba pământului-mamă, limba originii. Chiar dacă unele opinii din sociolingvistica occidentală pun semnul egalității între limba maternă și limba naturală, locală, națională, comună, originală, noi tot îi vom ajuta pe confrății noștri de oriunde să-și păstreze identitatea, căci limba maternă este prima în ordinea achizițiilor, este întâia limbă pe care o cunoaște copilul după naștere, așa-numita „limbă nativă” care conferă și certifică naționalitatea. Acest bun aparține românului în virtutea dreptului natural și este inalienabil. Poți renunța la el, dar nu poți fi silit să te lepezi de el pentru a primi în schimb o altă limbă prin care să comunici de-acum înainte cu ai tăi.

În situația în care românul trăiește într-un mediu lingvistic străn, limba maternă va putea fi redefinită ca limbă de referință, limbă de apartenență națională. Schimbările sociale, economice și politice din Europa prin realizarea construcției europene din care aspirăm a face curând parte ca stat membru, au dus la reforme în conținutul educației și în studiul limbilor materne și a literaturilor naționale. Prin dezideologizare și o adevărată revizuire a programelor din punct de vedere axiologic s-a ajuns deja la o reorganizare a studiului limbilor materne și literaturilor naționale ținând cont de politica și strategia educațională, de necesitățile sociale ale fiecărui stat.

În predarea limbii și literaturii române ca limbă maternă trebuie adoptat modelul concentric în care reluarea în fiecare an a conținuturilor vizează o amplificare prin îmbogățire cu noi elemente. Modelul are avantajul unor actualizări a cunoștințelor acumulate, permițând o mai bună consolidare a lor. Studiul limbii și literaturii materne de către românii stabiliți în Europa și în lume are deosebită importanță în sensul idealului educațional, deoarece domeniul antrenează la maximum cugetul, inima și sufletul românesc, deci prin limbă se realizează relațiile interumane în cadrul societății în care românii se află, iar prin literatură tânărul român va fi pregătit pentru integrarea armonioasă cu personalitate autonomă, creativă, cu un anumit volum de pregătire

intelectuală, estetică, morală etc. Conștiința limbii se dovedește destul de puternică la copilul și tânărul român și este un factor important în învățarea ei.

Prin flexibilitate și deschidere, orice stat din lume, și mai cu seamă din Uniunea Europeană, ar trebui să țină cont, să recunoască și să garanteze cetățenilor indiferent de naționalitate dreptul la păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității lor etnice, culturale și lingvistice.

Pentru a preda limba română tuturor străinilor care doresc să și-o însușească: studenților străini din anul pregătitor, studenților din cadrul lectoratelor de limbă română din străinătate, studenților care frecventează cursuri de vară de limbă și civilizație românească, bursierilor Erasmus-Socrates din Uniunea Europeană și altor persoane interesate a învăța limba română, trebuie în mod constant să elaborăm și să aplicăm într-o dinamică progresivă toate tehnicile și strategiile moderne de predare a limbii române ca limbă străină. În realizarea acestor manuale și metode e necesar să acoperim structurile fundamentale ale limbii române aparținând diferitelor ei compartimente: fonetică și fonologie, gramatică, vocabular etc. De asemenea, urmează să avem în vedere principiul didactic al gradării dificultăților, al determinării riguroase a progresiei. Se începe cu prezentarea și însușirea noțiunilor elementare și se continuă cu probleme din ce în ce mai complexe, care se bazează pe cunoștințe asimilate deja. Trebuie să oferim șanse egale și persoanelor care nu cunosc (sau cunosc în mai mică măsură) limbile de circulație din Uniunea Europeană, franceza și engleza, dar, în același timp, să și evităm erorile cauzate de influența limbii-bază. Vom folosi limba-bază numai în măsura în care este absolut necesar pentru înțelegerea exactă a problemelor de gramatică sau de vocabular explicate, pentru a ușura munca studentului.

În locul explicațiilor ample în limba-bază este de preferat metoda directă, prin care studentul să înțeleagă singur problemele pe care urmează să le expunem sintetic și clar, în urma efectuării de exerciții pentru a ajunge la o reală competență în limba română. Fiecare lecție ar trebui să fie un pas, fiind în așa fel structurată încât să asigure însușirea conștientă și activă a unor cunoștințe variate de limbă și formarea priceperilor și deprinderilor de folosire corectă a lor, cu atât mai mult cu cât suntem ajutați și de mediul lingvistic românesc. Vom utiliza și exerciții care să succedă unor texte, prin aceste exerciții urmărindu-se să se fixeze structurile conversaționale, temele uzuale care să cuprindă cele mai frecvente situații de comunicare din universul cotidian și din experiența personală. Vom utiliza texte precedate de vocabular și urmate de expresii, sintagme, care să reflecte experiența umană și de gândire din spațiul românesc. Permanent vom testa capacitatea de înțelegere a textelor și abilitatea cursanților de receptare și însușire a informațiilor de interes general.

Într-o primă parte vom pune accentul pe limba vorbită, pentru ca într-o a doua parte să introducem texte literare interesante, autentice, de oarecare întindere și ușor de înțeles, care aparțin unor mari scriitori români. Prin aceste texte urmărim, ca și prin lecturi suplimentare, studenții să ia contact treptat cu subtilitățile limbii române, cu dificultățile specifice sintaxei frazei și textului.

În dorința de a face din însușirea limbii române o activitate atractivă, vom introduce, pe lângă exercițiile devenite clasice, și unele întâlnite frecvent în ultimul timp în predarea limbilor de circulație internațională, care presupun imaginarea unor dialoguri care să ilustreze anumite aspecte situaționale, întrebări, răspunsuri vizând motive, teme, paralelisme posibile în textele studiate, identificarea greșelilor dintr-un text dat,

contragerea, rezumatul, studiul activ al textului, folosirea unor structuri gramaticale sinonimice și antonimice, tehnicile discursive de argumentare, modul cum se cere o informație, cum o idee se realizează în discurs.

Într-un asemenea manual trebuie să integrăm proverbe și ghicitori, care-i pun pe studenți în contact cu înțelepciunea poporului român și cu modul lui specific de a percepe viața și totodată constituie un suport pentru realizarea de compoziții orale sau scrise.

În economia unui astfel de manual e recomandabil să includem și câteva lecții de recapitulare care să urmărească a-i ajuta pe studenți să descopere și să-și concentreze atenția asupra sistemului limbii învățate la nivel micro-structural și macrostructural. Fiecare lecție de recapitulare trebuie să fie urmată de un test prin care să se verifice în ce măsură problemele predate au fost însușite, în ce măsură, aceștia au deprins structurile limbii române, putându-le transforma în mijloace de a comunica propriile idei.

Recomandăm un tip de manual care să fie folosit efectiv în învățarea limbii, un manual care să cuprindă exerciții cu spațiul grafic necesar rezolvării lor direct pe manual. Numai acele exerciții care nu oferă acest spațiu grafic să fie rezolvate oral sau pe caiete.

Un astfel de manual trebuie să fie însoțit obligatoriu de materiale audio, cu înregistrări ale exercițiilor și lecțiilor care să constituie pentru studenți modele de pronunție corectă în limba română.

Oricum ar fi predat limba română – ca limbă maternă sau ca limbă străină – dascălul de română o făcea până nu de mult, cu sentimentul fratelui multă vreme nebăgat în seamă care așteaptă o îmbrățișare și pentru el de la lume. Se pare că acest moment, îndelung așteptat, a sosit din partea societății grăbite „a lui Bye-Bye”, este momentul când învățăm să trăim unul lângă altul, nu ca și cum am fi unul fără altul (Noica 1993: 9), așa cum se întâmpla până mai ieri.

Acum cred că e posibilă, în spirit european, o nouă îmbrățișare și prin interesul, dar și prin sprijinul acordat de instituțiile Uniunii Europene și ale Consiliului Europei pentru cunoașterea limbii, culturii și civilizației românești în Europa și în lumea întreagă pentru ca truda noastră a românilor să nu mai fie un simplu „Bye-Bye” spus lumii și culturii, iar cărțile noastre să nu fie aruncate în foc de cei ce vin, căci acum cunoaștem, în sfârșit, o deschidere și un interes adevărat pentru „limbile și culturile mai puțin cunoscute ale Europei”, prin devenirea politico-economice și culturale ale continentului, reflectate în modul de gândire și în atitudinea tinerelor generații de pe bătrânul nostru continent.

A sosit momentul când civilizația lui „*a avea*” își dă mâna cu civilizația lui „*a fi*”, care este o civilizație a conștiinței. Este momentul când putem să avem încredere în noi, să dăm celorlalți ceea ce ei nu au, dar vor să cunoască și să prețuiască, iar noi putem să luăm de la ceilalți ceea ce nu am reușit să descoperim în interior, pentru a putea exista și a trăi în lumină și armonie, căci până nu de mult noi românii am fost priviți „ca un popor... neînsemnat în Europa, sau, poate, important din când în când, datorită câtorva momente istorice sau culturale neașteptate...”, un popor a cărui existență se îndreaptă mai mult spre posibilul decât spre realul istoric” (Noica 1992: 224-226).

Și totuși acest posibil este cu mult mai puternic decât realul, mai integrator, iată, vremurile și faptele o spun. Acum Europa și lumea întreagă văd că spiritualitatea poporului

român se relevă în creație, *in actu*, adică... în dialogul cu existența aspirând spre eternitate... spiritualitatea noastră este un șir nesfârșit de revelații progresive (Blaga 1985: 202).

Bibliografie

- Albu, Mihaela, Ileana, Bunget, *Limba română – limbă străină curs practic II*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1996.
- Avram, Mioara, Marius, Sala, *Faceți cunoștință cu limba română*, Cluj, Editura Echinox, 2001.
- Blaga, Lucian, *Opere*, vol. IX, *Trilogia culturii*, București, Minerva, 1985.
- Blaga, Lucian, *Trilogia cunoașterii*, București, Humanitas, 1994.
- Dorobăț, Ana, Mircea, Fotea, *Româna de bază. Essential Romanian*, vol. I-II, Iași, Institutul European, 1999.
- Drîmba, Ovidiu, *Pagini despre cultura europeană*, Casa de editură *Excelsior, Multi Press*, 1996.
- Goga, Mircea, *Apprenons le roumain*, București, Editura *Niculescu*, 2006.
- Irinescu, Teodora, *Dicționar de drept comunitar european*, Iași, Casa Editorială Demiurg, 2005.
- Irinescu, Teodora, *Elemente de limbă, cultură și civilizație românească pentru străini*, Iași, Casa Editorială Demiurg, 2005.
- Mârza, Constantin, *Salut România, (Manual de limba română, Romanian Textbook, Manuel de roumain, Lehrbuch der Rumänischen Sprache)*, București, Editura „Petron”, 2001.
- Noica, Constantin, *Modelul cultural european*, București, Humanitas, 1993.
- Noica, Constantin, *Spiritul românesc în cumpătul vremii*, București, Humanitas, 1992.
- Pop, Liana, *Româna cu sau fără profesor*, Cluj, Editura *Echinox*, 2003.
- Sterpu, Iolanda, *Limba română pentru străini gramatică și exerciții*, Iași, Editura *Vasiliana*’98, 2004.
- Vrăjitoru, Ana, *Curs practic de limba română pentru străini*, vol. I - *Gramatică*, Iași, Editura *Vasiliana*’98, 2003.
- Withney, Wilhem, Dilthey, *La vie de language*, Paris, 1982.
- *** Conseil de l’ Europe, *Conseil de la coopération culturelle*, Strasbourg, 1995 [= *Conseil*].
- *** UNESCO, *Strategie à moyen terme*, (1996 -2001), Paris, UNESCO, 11995 [= *Unesco 1996-2001*].

Which Are the Challenges that the Process of European Integration Brings Into the Romanian Language?

The European Integration brings into the Romanian language many challenges. Among these challenges is the problem of textbooks for the foreigners who would like to study it: the students in the preparatory year, the students involved in the Socrates-Erasmus syllabus, the students who attend summer courses in Romanian etc. Meant for beginners and intermediate students as it is, this course must comprise the essential structures of the Romanian language: phonetics and phonology, grammar, vocabulary. Whatever difficult questions might have arisen they have been presented gradually, in the strict order of their degree of difficulty. The elementary things are introduced in the first stages, then the rather more complex problems come up, relying on already assimilated knowledge. We ask the students to solve the problems by themselves, doing exercises and the like. Each and every lesson is a specially structured unit that ensures the self-conscious and active acquisition of a large range of knowledge as well as the abilities to it them adequately. As for the texts as such, the emphasis falls on the spoken language in the first part. In the second part we have interesting texts, which accommodate the student with the subtleties of Romanian, with the typical difficulties a foreigner is going to experience in the acquisition of Romanian syntax and vocabulary. Such textbooks must be accompanied by audio cassettes with recordings of lessons and phonetics exercises, both obligatory and supplementary for improving their pronunciation.